

Van Mege den Koning

De Hooge Raad van Adel, gebruik makende
van de macht aan denselven verleend, bij Besluit van de
20ste Februarij 1816, bevestigd bij desz. de Gemeent Edelheer,
ingevolge het, door haar gedaan verzoek, in het Besit van
het navolgende Wapen:

Zijnde van Cleven, belade, met
dasselvs tegter arm het kindere

de moeder Gods, houdende in
Jehus, alles sa, goud

Gedaante S'Gravenhage den 16 July 1817.

/get./ Max L. v. Noord
van Nijverheid

Secordinant in van de Hooge Raad.

/get./ de Wachter van Loon, secretaris.
Aan ienstundens Afschrijf
Overwettig
Scif

GEMEENTE ENGELLEN

Tel. K.4100 — 8342 — Giro 88198 t.n.v. gem. ontvanger
TEL. K 4109-236

Aan

de Gemeenteraad.

Uw kenmerk

Uw brief van

Cns kenmerk

ENGELLEN,

-2.07.13

Datum

8 Januari 1953.

Onderwerp

Wapen der gemeente.

Het gebruik van de gemeentestempel, waarin voorkomt de afbeelding van een soort amor-achtig plafondengeltje heeft bij ons college reeds meerdere jaren de vraag levendig gehouden, hoe dit stempel kan zijn ontstaan.

Immers, de gemeente Engelen heeft tot op heden geen officiëel erkend gemeentewapen.

De oorzaak hiervan moet waarschijnlijk gezocht worden in het feit, dat Engelen in de tijd dat voor het eerst gemeentewapens konden worden aangevraagd, geen zelfstandige gemeente was. Wat toch is het geval!

Bij Keizerlijk Decreet van 14 Mei 1810, tot verdeling van de drie Arrondissementen van de Departement der Mond van den Rijn in kantons en gemeenten (Bulletin des lois 288 N° 5462) werd de gemeente Engelen met Vlijmen verenigd tot de Mairie Vlijmen en Engelen. Engelen hield dus toen op een zelfstandige gemeente te zijn.

Bij Koninklijk Besluit van 17 Augustus 1819 La 12 werden de gemeenten Vlijmen en Engelen weder van elkaar gescheiden. Engelen werd met ingang van 1 Januari 1820 weder een zelfstandige gemeente.

In dit tussenliggende tijdvak (1810-1820) werden de gemeenten van Nederland in de gelegenheid gesteld een wapen aan te vragen. Dit geschiedde bij de Koninklijke Besluiten van 20 Februari 1816 N^o69 en 3 Januari 1818 N^o91. Maar omdat Engelen toen geen zelfstandige gemeente was, kon men voor Engelen geen wapen aanvragen. Tengevolge van een en ander zou het gemeentestempel van Engelen slechts mogen bestaan uit de woorden: "Gemeente Engelen".

Hoe men er eertijds toe gekomen is, om in het gemeentestempel dat speelse barokengeltje op te nemen, kan niet worden nagegaan. Of dit is geschied direct na 1820, toe Engelen wederom een zelfstandige gemeente werd, en daaraan zou moeten getuigen van de vreugde, die over deze herrekenen zelfstandigheid heerste, is in het archief der gemeente niet te vinden. Het oudste stuk dat wij uit het archief der gemeente hebben kunnen lichten en waarop dit stempel voorkomt, dateert van 27 Maart 1849. Het gebruik van dit stempel is dus meer dan honderd jaar oud.

Bij de nasporingen in het gemeente-archief werden echter wel stukken gevonden, die in het kader van deze aangelegenheid niet van belang ontbloeit zijn. Dit zijn oude akten (o.a. daterende van 5 Mei 1797) opgemaakt door Schout en schepenen van Engelen. Op deze oude akten komt een lakzegel voor, voorstellende een engele, voerende in de rechterhand een zwaard en in de linkerhand een gesel. Als randschrift staat vermeld de woorden:

Bijlage(n)

"Sigillu Engulicie" hetge

hetgeen betekend: "zegel van Engelen". In het Rijksarchief te 's-Hertogenbosch zijn gelijksoortige stukken aanwezig, dus ook deze engel voorstellende, welke dateren van 1614. Het vinden van deze oude akten was voor ons aanleiding, ons in verbinding te stellen met de Hoge Raad van Adel, die namens de Kroon belast is met de verlening der gemeentewapens. Wij vinden het nl. een gemis, dat onze gemeente niet in het bezit is van een officieel erkend wapen. Wij betreuren het dat onze gemeente niet gerechtig is tot het voeren van een waardiger wapen dan het stempel waarop dat speelse amorachtige plafondmeltje voorkomt. Wij zouden gaarne zien, dat een waardiger wapen kan worden gevoerd, als hoedanig naar onze bescheiden mening de eng voorkomende oude stukken eerder in aanmerking kan komen dan het tot heden gebruikte stempel.

Uit de correspondentie met de Hoge Raad van Adel bleek alras, dat men in een gemeentewapen als regel de geschiedenis der plaats op heraldische wijze tot uitdrukking pleegt te brengen en wel, door in het wapenschild op te nemen, de wapens van de verschillende heren (indien die er althans geweest zijn) die in de loop der tijden aldaar de scepter voerden. De door ons bedoelde engel, kwam naar de aanvankelijke mening ~~van~~ Hoge Raad van Adel, niet in aanmerking ^{om} in het gemeentewapen te worden opgenomen. Immers deze engel is ontleend aan een lakzegel, het welk in gebruik was bij de destijds ter plaatse gevestigde Schepenbank. Dit zogenaamde Schepenzegel is dus een zege en geen wapen.

In verband met dit oordeel van de Hoge Raad van Adel hebben wij getracht, meer te weten te komen omtrent de geschiedenis van Engelen, meer speciaal omtrent de eventuele Heren, die Engelen in de loop der eeuwen mocht hebben gehad. Daarbij is ons het volgende gebleken:

Omstreeks 1840 was bezitster van de heerlijkheid Engelen: Vrouwe Sara Geertruida van Hoeij, echtgenoot van William Smith te Rotterdam. Zij had het geërfd van Jan Pieter van Hoeij, die blijkens een lijst van heerlijkheden v. 1824, in dat jaar heer van Engelen was.

Bij het onderzoek naar de bezitters van heerlijkheden stoot men echter vóór 1824 steeds op een leemte in de bescheiden, welke aanvangt bij c.a. 1798, op het moment, dat de leenregisters ophouden. Dit houdt natuurlijk verband met de Franse overheersing.

In de tijd vóór 1798 behoorde Engelen echter niet tot de provincie Brabant maar tot de provincie Holland. De leenregisters van de Leenkamer van Holland berusten niet in het provinciaal archief van Noord-Brabant maar op het algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage.

Blijkens de gegevens die wij van de Algemene Rijksarchivaris ontvingen werd Engelen op 22 Januari 1725 als ambachtsheerlijkheid verkocht door de Gecommitteerde Raden van de Staten van Holland. Eerste Heer van Engelen werd toen Hendrik van Barnevelt, Heer van Noordeloos.

Uit deze onderzoekingen blijkt dus, dat Engelen pas in 1725 een heerlijkheid is geworden. De historische betekenis van Engelen als heerlijkheid is dus zeer miniem.

Waar er pas zo laat in de tijd voor het eerst sprake is van "Heren van Engelen" is er nauwelijks reden om het wapen van deze Heren een plaats in het gemeentewapen te geven. Dit zou wel betekenis hebben als gebleken was, dat Engelen reeds in de dertiende of veertiende eeuw een heerlijkheid was geweest.

In dit kader bezien, was het vanzelfsprekend, dat de engel, afgebeeld in het schepenzegel, meer betekenis kreeg

betekenis kreeg, temeer omdat dit duidelijk een "aartsengel" wapen is. De voorstelling is natuurlijk ge-
maakt in verband met de naam van het dorp. Nog groter
was de betekenis omdat deze afbeelding reeds in de
17de eeuw (1614) werd gebruikt, dus nog vóór dat Engelen
een heerlijkheid was.

Zowel de Rijksarchivaris als de Secretaris van de
Hoge Raad van Adel zijn van oordeel, dat, nu er pas in
1714 sprake is van de heerlijkheid Engelen, er geen vol-
gende reden aanwezig is om het wapenschild van de eer-
lijke heer of dat van een zijner opvolgers, Heren van Engel
aan plaats in het gemeentewapen van Engelen te geven.
Deze functionarissen hebben er, in verband hiermede,
veel bezwaar tegen dat de figuur van bovengenoemde
engel met zwaard en gesel in het gemeentewapen van Eng-
elen wordt opgenomen. Aangezien dit standpunt volkomen
onze gedachtegang in overeenstemming is, hebben wij ge-
meend, dat wij moesten trachten te weten te komen, welke
engel het Schepensbankzegel voorstelt. Hierbij zijn ons zo-
wel de Rijksarchivaris te 's-Hertogenbosch als de Algemeen
Rijksarchivaris te 's-Gravenhage zeer terwille geweest.

Naar hun mening stelt deze engel voor de Cherubijn
Yophiël, die Adam en Eva uit het paradijs verdreef, het-
welk zij aalleiden uit de uitrusting die deze engel draagt
n.l. het zwaard en de gesel. De naam Yophiël stamt uit de
rationalistische geschriften enwel uit het z.g. "Targum
(dit is de Bijbelvertaling uit het Hebreeuws in het Joods-
Arabeens) pseudo-Jonathan", deze vertaling moet omstreek
het jaar 800 zijn gemaakt.

Vanzelfsprekend zal dit wapen in kleuren moeten
worden uitgevoerd en zal er een beschrijving van moeten
worden opgesteld. De Secretaris van de Hoge Raad van
Adel stelt een en ander voor als volgt:

- a. een schild van azuur (blauw) als symbool van de hemel
waaruit de aartsengel Yophiël op de aarde nedergedaal-
de is;
- b. de engel ware, voor zover zijn niet-beklede lichaams-
delen betreft, in natuurlijke kleur af te beelden;
- c. de mantel welke de engel draagt, evenals zijn vleugels
zouden van zilver gemaakt kunnen worden;
- d. het vlammen zwaard, hetwelk de engel d in de rechter-
hand vasthoudt, ware te maken van zilver, met een
gouden gevest, en de gesel in de linkerhand van sabel
(zwart);
- e. tenslotte zou de rotsgrond, waarop de engel staat,
van goud kunnen zijn.

De beschrijving van dit wapen zou kunnen luiden als
volgt:

"In azuur de aartsengel Yophiël in natuurlijke
kleur, gevleugeld van zilver, dragend een mantel van het-
zelfde, houdend in de rechterhand een vlammen zwaard van
zilver met gouden gevest, en in de linkerhand een gesel van
sabel, staande op een rotsgrond van goud".

Naar onze mening is dit advies van de Secretaris van
de Hoge Raad van Adel in alle opzichten aanvaardbaar en
menen wij Uw Raad te mogen voorstellen, met het denk-
beeld van de Secretaris voornoemd accoord te gaan.

Indien Uw Raad zich hiermede kan verenigen, zal hij
zich vervolgens, krachtens koninklijk Besluit van 23 April
1919 Stbl. N° 181, per gezegeld request moeten wenden tot
Hare Majesteit de Koningin, met eerbiedig verzoek het
bovenomschreven wapen aan onze gemeente te willen verlen
onder overlegging van een beschrijving en tekening in
kleuren van bedoeld wapen, alsmede van een uiteenzetting
der overwegingen, op grond waarvan dat wapen gewenst
wordt.

Teneinde een heraldisch juiste wapenafbeelding te waarborgen, adviseert de Secretaris van de Hoge Raad van Adel het vervaardigen daarvan op te dragen aan de wapenteenaar van de Hoge Raad van Adel, de Heer J.P. van der Drift, Lijsterbesstraat 123 te 's-Gravenhage.

Wij hebben ons telefonisch in verbinding gesteld met de heer van der Drift en hem gevraagd welke de kosten kunnen zijn, aan een en ander verbonden. Deze deelde ons mede, dat het maken van het ontwerp (in dubbel) voor de aanvraag aan Hare Majesteit de Koningin f30,= à f40,= zou kosten, terwijl na de verlening van het wapen, de kosten van het definitieve wapendiploma nog ongeveer een gelijk bedrag zou vorderen. Naar zijn mening zullen de totale kosten in ieder geval de f100,= niet overschrijden.

Gezien het grote belang dat voor de gemeente gedierd wordt, als zij een waardig en officieel erkend wapen kan voeren, verzoeken wij Uw Raad derhalve:

1. te willen besluiten tot het aanvragen van voornoemd wapen aan Hare Majesteit de Koningin.
2. een bedrag van f100,= als crediet te willen beschikbaarstellen ter bestrijding der kosten aan een en ander verbonden.

E N G E L E N, 8 Januari 1953.
BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN ENGELEN,
DE BURGEMEESTER,

DE WETHOUDER,

Wij **J**uliana, bij de gratie Gods,
Koningin der Nederlanden,
Prinses van Oranje-Nassau, enz, enz, enz.

18 April 1953.

No. 2

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken van 10 April 1953, No.4831, afdeling Binnenlands Bestuur (bureau Kabinetszaken);

Gezien het schrijven van de raad der gemeente Engelen van 27 Februari 1953;

Gelet op het besluit van de Souvereine Vorst van 24 December 1814, No.32, en het Koninklijk besluit van 23 April 1919, Stb.181;

Gehoord de Hoge Raad van Adel;

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

aan de gemeente Engelen een wapen te verlenen, waarvan de beschrijving luidt als volgt:

"In azuur de aartsengel Yophiel in natuurlijke kleur, gevleugeld van zilver, dragend een mantel van hetzelfde, houdend in de rechterhand een vlamvend zwaard van zilver met gouden gevest en in de linker een gesel van sabel, staande op een rotsgrond van goud".

Onze Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit.

Soestdijk, 18 April 1953.

(get.) J U L I A N A.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

(get.) B e e l.

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
DE SECRETARIS-GENERAAL VAN HET
MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

Lijsen

N.A. Engelen - 2.07.13

Engelen

In azuur de aartsengel
 Jophiel in natuurlijke
 kleur, geulegela van zilver,
 dragend een mantel van
 hetzelfde, houdend in de
 rechterhand een vlamvend
 zwaard van zilver met
 gouden gevest en in de
 linker een gesel van
 sabel, staande op een
 rotsgrond van goud.

KB. 4. 1953

N.A. Engelen - 2.07.13

23 FEBRUARI 1953

ENGELN

J.P.V.S. DRIFT